অধ্যায় ১০ ঃ ৰাধাকৃষ্ণনৰ পৰম সত্তা সম্পৰ্কীয় মতবাদ

অধ্যায় গাঁথনি

১০.১ উদ্দেশ্য
১০.২ পৰিচয়
১০.৩ পৰম সত্তা শব্দৰ অর্থ
১০.৪ ৰাধাকৃষ্ণনৰ পৰমসত্তাৰ ধাৰণা
১০.৫ হেগেল আৰু ৰাধাকৃষ্ণন
১০.৬ ব্ৰেড্‌লি আৰু ৰাধাকৃষ্ণন
১০.৭ ব'চাঙ্কে আৰু ৰাধাকৃষ্ণন
১০.৮ ৰইচ আৰু ৰাধাকৃষ্ণন
১০.৯ শংকৰ আৰু ৰাধাকৃষ্ণন
১০.১০ ৰামানুজ আৰু ৰাধাকৃষ্ণন
১০.১১ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
১০.১২ অধিক জানিবলৈ
১০.১৩ অগ্রগতিৰ খতিয়ান
১০.১৪ আৰ্হি প্ৰশ্ন

১০.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি —

- পৰম সত্তা শব্দৰ ব্যাখ্যা-কৰিব পাৰিব,
- ৰাধাকৃষ্ণনৰ পৰম সত্তা সম্পৰ্কীয় ব্যাখ্যা আগবঢ়াব পাৰিব
- ৰাধাকৃষ্ণনৰ পৰম সত্তাৰ লগত হেগেল, ব্ৰেডলি, ব'চাঙ্কে আৰু ৰইচৰ পৰীক্ষন সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিব পাৰিব
- ৰাধাকৃষ্ণনৰ পৰমসত্তাৰ লগত শংকৰ আৰু ৰামানুজৰ পৰীক্ষন সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিব।

১০.২ পৰিচয়

ভাৰতীয় দার্শনিক ড° সর্বপল্লী ৰাধাকৃষ্ণন (১৮৮৮-১৯৭৫) প্ৰথম ভাৰতৰ উপ-ৰাষ্ট্ৰপতি () আৰু দ্বিতীয় ৰাষ্ট্ৰপতি পদত অধিষ্ঠিত হৈছিল ১৩ মে' ১৯৬২ চনৰ পৰা মে মাহৰ ১৩ তাৰিখ ১৯৬৭ চন পর্য্যন্ত। অন্যান্য সমসাময়িক ভাৰতীয় চিন্তাবিদ সকলৰ ভিতৰত ড° সর্বপল্লী ৰাধাকৃষ্ণন

নিজৰ মাতৃভূমিত আৰু পশ্চিমীয়া দেশটো মুখ্যাতি অৰ্জন কৰিছিল। তেওঁ আছিল এজন দার্শনিক, সক্ষম চিন্তক আৰু চিন্তা আৰু বচনৰ সংযোগ সাধন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। ৰাধাকৃষ্ণনে তেওঁৰ কর্মত গভীৰ চিন্তা, প্রসাৰতা আৰু মানৱৰ সমস্যাৱলী উপলব্ধ হোৱাকৈ প্রতিফলিত হৈছিল। ৰাধাকৃষ্ণনৰ অধিবিদ্যা বা তত্ত্ববিদ্যাৰ প্রকৃত বিশ্লেষণে প্রাচ্য আৰু পাশ্চাত্যত প্রসাৰতা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল কিয়নো সেই সমস্যাৰ যথাযথ ব্যাখ্যা আৰু সমাধানৰ পথ প্রক্ষষ্ট কৰিছিল। বিশেষকৈ দর্শনৰ পৰমসত্তা আৰু ধর্মৰ ঈশ্বৰৰ অভিজ্ঞতাৰ সম্বন্ধ ব্যাখ্যা কৰিছিল। সাধাৰণতে দর্শনৰ পৰমসত্তাককেৱল নিৰপেক্ষ অভিজ্ঞতা, আৱেগ আৰু নিজাববায়াকৈহে উপলব্ধি কৰিব পাৰি বুলি অভিহিত কৰিছিল। অন্যহাতে ধর্মত ঈশ্বৰক ব্যক্তিসত্ত্বা আৰু ইয়াক ব্যক্তিৰ ব্যক্তিগত অভিজ্ঞতা বুলি উপলব্ধি কৰিছিল। সেইবাবে ড° সর্বপল্লী ৰাধাকৃষ্ণনক একমাত্র দার্শনিক বুলি অভিহিত কৰা হয় যিয়ে ঈশ্বৰ আৰু পৰমসত্তাৰ সম্বন্ধক সমন্বিত কৰিব পাৰিছিল। সেইবাবে ৰাধাকৃষ্ণনক কেৱল আধ্যাত্মিক পৃষ্ঠপোষক বুলি কোৱাৰ উপৰিও দর্শনতনৱ সংশ্লেষক হিচাপে স্বীকৃত প্রদান কৰা হয়।

১০.৩ পৰমসত্বা শব্দৰ অর্থ

অভিধানগত অর্থৰ পৰা পৰমসত্তাৰ ধাৰণা হ'ল- ই শাশ্বত, অসীম, চর্তহীন, সম্পূর্ণ আৰু অপৰিবর্তনীয় কর্তা যিয়ে অন্য কোনো বস্তুৰ ওপৰত নির্ভৰ নকৰে বাবে ই স্বয়ংসম্পূর্ণ আৰু সৃষ্টিশীলতা গুন অর্ন্তঃনিহিত। দর্শনত পৰমসত্তা শব্দ কাণ্টৰ পশ্চাৎৱর্তীভাৱবাদী তত্ত্ববিদ সকলৰ প্রকৃত অস্তিত্বশীলতা সম্পর্কে আত্মপ্রকাশ। সম্পূর্ণ চিন্তনকএক গোট পদ্ধতিৰে বিশ্ব ব্রহ্মাণ্ডৰ অৱভাস হিচাপে প্রকাশ।

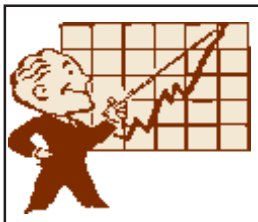
১০.৪ ৰাধাকৃষ্ণনৰ পৰমসত্তাৰ ধাৰণা বা প্রত্যয়

ৰাধাকৃষ্ণনৰ মতে পৰমসত্তা হ'ল সম্পূর্ণৰূপে বিশুদ্ধ আৰু আৱেগহীন সত্তা যিয়ে চিৰামহীন ভাৱে সর্বশক্তিমান শক্তি বর্হিপ্রকাশ কৰে। পৰম সত্তাই কোনো সৃষ্টিশীলতাকসংযোগ অথবা বর্হিৰাগত প্রকৃত সত্তাক নকৰে। সেইবাবে ক্রমবিবর্ত্তন সর্বশক্তিমানতাৰ এক পদ্ধতি বা প্রণালী যদিও পৰমসত্তা ইয়াৰ কর্ত্তা নহয়। পৰমসত্তা বর্দ্ধিতকৰণৰ ক্ষেত্রত অসমর্থ।

পৰমসত্তা হ'ল বিশুদ্ধ চৈতন্য, বিশুদ্ধ স্বতন্ত্র আৰু অসীম সম্ভাৱনামূলক। সেইবাবে পৰসত্তা এক প্রকাৰে ঈশ্বৰ বুলি পতিয়মান হোৱাৰ বাবে প্রকৃত পক্ষে ই সঁচাকৈয়ে প্রকৃত বুলি পৰিগনিতহৈছে।সেইবাবে পৰমসত্তাই হ'ল সকলোবাস্তৱতা আৰু সম্ভাব্যতা। সসীম বিশ্বব্রহ্মাণ্ডৰ স্বৰূপ অসীম পৰমসত্তাৰপৰা পৃথক। পৰমসত্তাৰ স্বৰূপ হ'ল প্রকৃত সম্ভাব্যতাক প্রকাশিত কৰি আৱগত কৰা। হিন্দু ধর্মত 'সূর্য্য'ক মানি লোৱা হয় কিয়নো ই পৰমসত্তাৰ অতিন্দ্রীয় ৰহস্যক নিজৰ মাজত সকলোৰে বাবে পোহৰ বিকিৰণ কৰে।

ঈশ্বৰ হ'ল বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডৰ স্ৰষ্টা, নিয়ন্ত্ৰা আৰু পালন কৰ্ত্তা যদিও পৰমসত্তাৰ লগত অসম্বন্ধিত বুলি ভৱা নহয়। মানৱৰ বাবে ঈশ্বৰ হ'ল পৰমসত্তা। পৰমসত্তাৰ সমীমতাকপ্ৰকৃত সম্ভাৱ্যতাৰে সীমাবদ্ধ কৰা হয় তেতিয়া পৰমসত্তাই সত্য, শিৱ আৰু সুন্দৰ ৰূপত স্বয়ং প্ৰকাশিত হয়।

সেইবাবে, শীৰ্ষত থকাৰ বাবে ইয়েই পৰমসত্তা। সসীম পৰমসত্তাই হ'ল ঈশ্বৰ।গতিকে পৰমসত্তা হ'ল ঈশ্বৰৰপূৰ্ব সৰ্বশক্তিমানতা আৰু ঈশ্বৰ হ'ল সৰ্বশক্তিমানতাৰ দিশৰ পৰা পৰমসত্তা।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্নঃ ১। খালী ঠাই পূৰণ কৰাঃ

(ক) ৰাধাকৃষ্ণনৰ মতে পৰমসত্তা হ'ল বিশুদ্ধ আৰু .....সত্তা।

(খ) পৰমসত্তা শব্দৰ ব্যৱহাৰ কৰিছিল..... ভাৱবাদী তত্ত্ববিদসকলে।

প্ৰশ্নঃ ২। দাৰ্শনিক আৰু ঈশ্বৰতত্ত্ববিদসকলে সকলো সময়তে কি সমস্যা অনুধাৱন কৰিছিল।

প্ৰশ্নঃ ৩। বাস্তৱতা আৰু সম্ভাৱ্যতাৰ আধাৰ আৰু মূল কি আছিল?

প্ৰশ্নঃ ৪। ৰাধাকৃষ্ণনৰ মতে ঈশ্বৰ পৰমসত্তা হয়নে?

১০.৫ হেগেল আৰু ৰাধাকৃষ্ণন

জৰ্জউহলমেল্‌ম ফ্ৰেড্ৰিক হেগেল (১৭৭-১৮৩১) আছিল এজন জাৰ্মান দাৰ্শনিক। তেওঁৰ অনৱদ্য কৃতিত্ব হ'ল ভাৱবাদৰ উন্নীতকৰণ। তেওঁ অধ্যাত্ম ধাৰণ সম্পৰ্কে মুখ্য ভূমিকা পালন কৰিছিল। হেগেল আৰু ৰাধাকৃষ্ণনৰ চিন্তাধাৰাত বহুতো সাদৃশ্য আৰু বৈসাদৃশ্য পৰিলক্ষিত হয়। হেগেলৰ মতে পৰমসত্তা অকলশৰীয়া নহয়, ই হ'ল বহুৰ মাজত এক, জৈৱিক, পূনাংগ আৰু ক্ষান্ত পদ্ধতি অসীমৰ সংখ্যা সসীমৰ মাজত বিদ্যামান। সেয়ে হেগেলে পৰমসত্তাক চৰম অধ্যাত্ম বুলি অভিহিত কৰিছে। তেওঁ পৰম অধ্যাত্মক মূৰ্ত থাৰ্বিক বুলি অভিহিত কৰি ইয়াক পৃথকত্বহীন আৰু সম্বন্ধ বিহীন বুলি কৈছে. সেয়ে পৰমসত্তা আৰু জগতৰ পাৱস্পৰিক নিৰ্ভৰশীলতা বিদ্যামান।

ৰাধাকৃষ্ণনে স্বীকাৰ কৰিছিল যে পৰমসত্তা অমূৰ্ত গোট নহয়। ই হ'ল মূৰ্ত সমগ্ৰতা যিয়ে পৃথকত্বক একীকৰণ কৰি ৰাখে আৰু ই হ'ল নিম্ন পৰ্য্যায়ৰ। সমগ্ৰতাৰ অস্তিত্ব সম্ভৱ হয় ইয়াৰ অংশবোৰৰ দ্বাৰা আৰু অংশবোৰেই সমগ্ৰতাক উপলব্ধ কৰাত সহায়ক হয়। এনেদৰেই চৰমসত্তা উমাহবিহীন পৰিচয় নহয়। পৃথকত্ব অবিহনে অথবা সংযোগবিহীনতা সম্ভৱ নহয়। সেইবাবে বিভিন্ন অংশবোৰৰ সমষ্টিয়ে হ'ল পৰমসত্তা আৰু ই কে সু সংগঠিত সমগ্ৰতা। মৃত যান্ত্ৰিক শিল, গছ লতাৰ অসচেতনাত, জীৱ-জন্তুৰ সচেতনতা আৰু মানুহৰ আত্ম সচেতনতাৰ বিভিন্ন সকলো

অংশবোৰৰ বিভিন্ন পর্য্যায়েই হ'ল পৰমসত্তা। সেইবাবে হেগেলৰ অনৈক্যৰ মাজত ঐক্যৰ সম্পৰ্কে ৰাধাকৃষ্ণনে ব্যক্ত কৰিছে যে একে পৰমসত্তাই একেলে আচৰণ কৰে নিজৰ মাজত কিন্তু প্ৰত্যেককে পৃথক ভাৱে। চৰম সত্তা শিলত নিদ্রামগ্ন, গছগছনিত উমাহ নিমাহ লয়, জন্তুৰ মাজত অনুভৱ কৰে আৰু আত্ম সচেতনভাৱে মানুহৰ মাজত নিদ্রা ভগ্ন হয়।

ৰাধাকৃষ্ণনে উল্লেখ কৰিছে যে পৰমসত্তা সম্বন্ধবিহীন উপাদান, চৰম অতিন্দ্রীয় সকলো ক্ষনস্থায়ী সম্বন্ধ। পৰমসত্তাই হ'ল সময়, কার্য আৰু প্রণালী। সমীম বিশ্বব্রহ্মাণ্ডই পৰম সত্তাক আৱৰি আছে। তেওঁ এনেদৰেই চিন্তাধাৰাত বৈপৰিত্য ছৰি পৰমসত্তা সম্পৰ্কে নিক্ষেপন কৰিছে য'ত দুয়োটাকে সম্বন্ধবিহীন আৰু সকলো সম্বন্ধৰ আধাৰ হিচাপে উল্লেখ কৰিছে। পৰমসত্তা যদি সম্বন্ধবিহীন অমূর্ত সত্তা হয় তেন্তে বহুতৰ মাজত কেনেকৈ সম্বন্ধিত কৰিব পাৰি সেই লৈ প্রশ্ন উঠে।

সেইবাবে ৰাধাকৃষ্ণনে পৰমসত্তা সম্পৰ্কে সামৰণিত ঈশ্বৰক সৃষ্টিশীল নিয়ম বুলি অভিহিত কৰিছে। ঈশ্বৰেই হ'ল কর্মত পৰমসত্তা। সেইবাবে ঈশ্বৰ আৰু পৰমসত্তাক ইটোৰ পৰা যিটোক পৃথক বুলি বিবিচনা কৰা নহয়। সেইবাবে তেওঁ চুড়ান্তৰ ধাৰণা অৱতাৰণা কৰিছে। চুড়ান্তক সসম্বন্ধীয় উপাদানৰ পৰমসত্তাআৰু সক্রিয় উপাদান হ'ল ঈশ্বৰ। ঈশ্বৰ জৈৱিক ভাৱে বিশ্ব ব্রহ্মাণ্ডৰ লগত বিদ্যামান কিন্তু পৰমস্তা বিদ্যামান নহয়। সেইবাবে ৰাধাকৃষ্ণনৰ পৰমসত্তা কোনো কাৰণতে জগতৰ ওপৰত নির্ভৰশীল নহয়। জগতৰ আৰ্বিভাৱে ইয়াক পৃথকত্বহীন কৰে। সেইবাবে পৰম সত্তাৰ লগত সংযোজন বা বিয়োজন কোনো পধ্যে সম্ভৱ নহয়।

ইয়াত প্রশ্ন উদয় হ'ব পাৰে যে কি সম্বন্ধত ঈশ্বৰে দার্শনিকৰ পৰমসত্তা সম্বন্ধে থিয় দিয়ে। হেগেলৰ মতে ঈশ্বৰেই হ'ল পৰমসত্তা। সিহঁত দুয়োটাই বিকল্প শব্দ য'ত চৰম সত্তাত প্রয়োগ কৰা হয়। সেয়ে এইটো স্পষ্ট যে হেগেলে ধর্মৰ ঈশ্বৰ আৰু দর্শনৰ পৰমসত্তাক একীকৰণ কৰি তোলিছে। কিন্তু ৰাধাকৃষ্ণনে ঈশ্বৰ আৰু পৰমসত্তাক একে সত্তা বুলি অভিহিত কৰিছে। পৰমসত্তা হ'ল জীৱন্ত সত্তা, সৃষ্টি শীলতাৰ সৈতে আৰু যেতিয়া প্রয়োজন হয় তেতিয়াই পৰমসত্তা ঈশ্বৰ হয়। সেইবাবে ৰাধাকৃষ্ণনৰ মতে, ঈশ্বৰ আৰু পৰমসত্তা দুয়োটা পৃথক ধাৰণা নহয়,মাথো দুয়োটা একেটা সত্তাৰে ভিন্ন উপাদান।

১০.৬ ব্রেড্লি আৰু ৰাধাকৃষ্ণন

ফ্রান্সিচহার্বাটব্রেড্লি (১৮৪৬-১৯২৪) আছিল এজন ইংৰাজ দার্শনিক আৰু তেওঁ পৰমভাৱবাদক তাত্বিক বা অধিবিদ্যাৰ ওপৰত প্রতিষ্ঠিত কৰিছিল। প্রাৰম্ভিকতে তেওঁ আছিল হেগেলিয়ান চিন্তাধাৰাৰ সমর্থক। ৰাধাকৃষ্ণনৰ তাত্বিক ব্যাখ্যাই গেগেলৰ চিন্তাধাৰাৰ সমর্থক। ৰাধাকৃষ্ণনৰ তাত্বিক ব্যাখ্যাই হেগেলৰ চিন্তাধাৰাত গভীৰ প্রভাৱ পেলাইছিল ঠিক একেদৰে ব্রেডলিৰ চিন্তাধাৰাতো, যদিওকিছু ক্ষেত্রত দুয়োৰে চিন্তাধাৰাৰ অমিল আছিল। ব্রেড্লিয়ে তেওঁৰ পূর্বসুৰী

হেগেলৰ শব্দৰ প্ৰয়োগেৰে পৰম সত্তাকঅধ্যাত্ম হিচাৱে প্ৰয়োগ কৰিছিল। ব্ৰেডলিৰ চিন্তাধাৰা আছিল সম্পূৰ্ণৰূপে জৈৱিক সমগ্ৰতা য'ত সমগ্ৰতাই অৰ্ন্তনিহিতহৈ থাকে সকলো অংশতে। ব্ৰেড্লিৰ পৰম অধ্যাত্মই সকলোবোৰ পাৰ্থক্য অন্তৰ্গতআৰু ইয়াক সম্বন্ধিত আকাৰত লাভ কৰিব নোৱাৰি। ব্ৰেড্লিৰ সমগ্ৰতাই হ'ল অনৈক্য বা বৈচিত্ৰময় কিন্তু ইয়াক সম্বন্ধৰ পৰা পৃথক কৰিব নোৱাৰি। সেইবাবে কোৱা হয় ইয়াত পৃথকত্ব সম্ভৱ কিন্তু বিভক্ত কৰিব নোৱাৰি। সেইবাবে তেওঁৰ পৰমসত্তা সম্বন্ধৰ অৱভাসৰ ওপৰত আৰু সেইবাবে বহুতৰ বাবে ই উচ্চ পৰ্যায়ৰ বৈচিত্ৰতাক সম্ভৱ কৰি তোলে।

ব্ৰেড্লিৰ দৰ্শনতদ্ৰু পৰম অধ্যাত্ম হ'ল অবৌদ্ধিক বাহুৰ একমাত্ৰ ঐক্য আৰু সম্পূৰ্ণ আত্মবিৰোধী। সেইবাবে তেওঁৰ চিন্তাধাৰাতঅবৌদ্ধিক বাহুৰ মাজত এক সম্পৰ্কে প্ৰশ্ন জাগৃত হয়। তেওঁ এই প্ৰশ্নৰ উত্তৰততাৎক্ষনিক অভিজ্ঞতাক স্বীকাৰ কৰিছে যিয়ে সমগ্ৰ সত্তাক একীকৰম কৰাৰ ক্ষমতা থাকে।

ব্ৰেড্লিৰ দৰ্শনত সত্তা হ'ল সৰ্বোচ্চ সম্বন্ধীয়। চিন্তন সম্বন্ধীয়হোৱাৰ বাবে সত্তা সম্পূৰ্ণ ব্যক্তিগত পদ্ধতিৰ সহায়ত প্ৰকাশিত। সেইবাবে ব্ৰেড্লিয়ে সকলোবোৰ সসীমবস্তুক সত্তাৰ অৱভাস বুলি অভিহিত কৰিছে বাবে সকলো অৱভাস সমভাৱে অসম্পূৰ্ণ নহয়। তেওঁৰ মতে দুটা অৱভাসৰ লগত এটাৰ প্ৰকৃত সত্যতা সদায় বেছি। সেইবাবে পৰম সত্তাৰ সম্পূৰ্ণতা বা অসম্পূৰ্ণনতা সম্পৰ্কে কোনো পৰ্য্যায় নাথাকে। ব্ৰেডলিৰ দৰ্শনত পৰমসত্তা যদি একমাত্ৰ সত্তা হয় তেন্তে অন্য কলোবোৰ অৱভায়েই সত্য হ'ব তেন্তে ঈশ্বৰৰ অস্তিত্ব সম্পৰ্কে প্ৰশ্ন উদিত হ'ব পাৰে।

ব্ৰেডলিয়ে কেতিয়াও ঈশ্বৰ আৰু পৰমসত্তাক একে বুলি ভৱা নাছিল। সেইবাবে তেওঁ যুক্তি উপস্থাপন কৰিছে যে পৰমসত্তা কেতিয়াও ধৰ্মত ঈশ্বৰ হ'ব নোৱাৰে। সেইবাবে ব্ৰেড্লিয়ে কৈছে ঈশ্বৰৰ স্থান মানুহতকৈ পৃথক আৰু উচ্চ। তেওঁ ঈশ্বৰক সকলো বস্তুতে অৰ্ন্তনিহিত হোৱা কথাটো অস্বীকাৰ কৰিছে যদিও ঈশ্বৰক সত্তাৰ উপাদান ৰূপে স্বীকাৰ কৰিছে। ঠিক একেধৰণৰ বক্তব্য পাওঁ ৰাধাকৃষ্ণনৰ দৰ্শনত। তেওঁও কৈছে যে ঈশ্বৰ হ'ল পৰমসত্তাৰ উপাদানহে মাথোন। সেইবাবে ৰাধাকৃষ্ণনৰ দৰ্শনৰ জগতৰ ব্যাখ্যাত ঈশ্বৰে হ'ল পৰমসত্তা যদিও পৰমসত্তাৰ একমাত্ৰ অৱভাস নহয়। ঈশ্বৰক পৰমসত্তাৰ লগত একীকৰণ কৰিব পাৰি যদিহে ইয়াক পৃথক উপাদান বুলি স্বীকাৰ কৰা নহয়। ৰাধাকৃষ্ণনৰ দৰ্শনত ঈশ্বৰ আৰু পৰমসত্তা অতি নিবিড় সম্পৰ্ক থকাৰ বাবে অতি সত্তা গঠনৰক্ষেত্ৰত সহায়ক হয়।

১০.৭ ব'চাণ্ডেক আৰু ৰাধাকৃষ্ণন

উনৈশ শতিকাৰ শেষাৰ্ধত আৰু বিংশ শতিকাৰ প্ৰথমাৰ্ধৰ ভিতৰত বাৰ্নড ব'চাণ্ডেক (১৮৪৮-১৯২৩) আছিল এজন ইংৰাজ দাৰ্শনিক। তেওঁ আছিল ব্ৰেড্লিৰ অত্যন্ত অনুগামী আৰু পৰম ভাৱবাদৰ সমৰ্থক। সেইবাবে তেওঁক অভিজ্ঞতা পূৰ্ব দাৰ্শনিক বুলি স্বীকাৰ কৰা হয়। তেওঁত একমাত্ৰ

পৰমসত্তাকে সম্পূৰ্ণ সত্তা বুলি স্বীকাৰ কৰিছিল। সেইবাবে পৰমসত্তা অমূৰ্ত থাৰ্বিক নহয় অনেকৰ পৰা পৃথক নহয়। ই হ'ল সম্পূৰ্ণ মূৰ্ত সত্তা আৰু সমগ্রতা অৰ্ন্তনিহিত হোৱাৰ বাবে বহুতৰ মাজত এক কৰিবলৈ সক্ষম হয়। সেইবাবে ব'চাণ্ডেক কৈছে অনৈক্যৰ মাজত ঐক্য, সমগ্রতাই হ'ল মূৰ্ত জগত।

ঠিক সেইদৰে ৰাধাকৃষ্ণনৰ পৰমসত্তা অমূৰ্ত ঐক্য নহয়, ই হ'ল মূৰ্ত জগত বিভিন্নতাৰ মাজত হোৱা বন্ধন। সেইবাবে ৰাধাকৃষ্ণনৰ মতে পৰমসত্তা হ'ল এক সমগ্রতা যি সম্পূৰ্ণ ব্যক্তিগত আৰু সকলোৰে পূৰ্ণতাপ্রাপ্ত সত্তা। পৰমসত্তাই কেৱল সংযোগ সাধন কৰে ই কেতিয়াও ধ্বংস বা বিনষ্ট নকৰে।

ব'চাণ্ডেকৰ দৰ্শনত পৰমসত্তা হ'ল একে জাতীয় সমগ্রতা,বহুতৰ মাজত থকা ঐক্য। সকলো বস্তু আৰু চিন্তাৰ আধাৰ হ'ল এই পৰম সত্তা। তেওঁৰ মতে, এনেধৰণৰ একেজাতীয় সমন্বয় সম্ভৱ হয় কেৱল পূৰ্ণ্ড বিশেষ অভিজ্ঞতাৰ একত্রীকৰণৰ জৰিয়তেহে আৰু বিশেষ সমীম মনক সম্পূৰ্ণৰূপে অভিজ্ঞতাকঅন্তভুক্তিৰ জৰিয়তে।

সেইবাবে অৰ্জিত সকলো বস্তু আৰু চিন্তাই সমগ্র সত্তাত অন্তভুক্ত কৰণেৰে ইয়াৰ অপৰিৱৰ্তিত সমগ্রতা সৃষ্টি কৰে কিন্তু এই অপৰিবৰ্তিত সমগ্রতাই বহুত্বৰ পৃথকত্ব নকৰে।

ৰাধাকৃষ্ণনৰ পৰমসত্তাৰ ধাৰণাই সমগ্র সত্তাক সংযোগবিহীন নকৰে যদিও সুসংগঠিত সমগ্রতাক আন্তঃসম্বন্ধেৰে সম্বন্ধিত কৰে। তেওঁৰ পৰম সত্তাৰ ধাৰণাই সকলো পৃথকত্বক অৰ্ন্তভুক্ত কৰি ৰাখে। সেইবাবে পৃথকত্বক একীকৰণ কৰাই হ'ল ইয়াৰ উদ্দেশ্য, বৰ্হিকৰণ নহয়। তেওঁ উল্লেখ কৰিছে যে জগতৰ অস্তিত্ব সম্ভৱ হয় কেৱল ইয়াৰ অংশবোৰৰ জৰিয়তেহে আৰু এই অংশবোৰক উপলব্ধ কৰা সম্ভৱ হয় মাথো সমগ্রতাৰ মাধ্যমতহে। তেওঁৰ পৰমসত্তাৰ ধাৰণা অমূৰ্ত নহয়, ই হ'ল সম্পূৰ্ণৰূপে মূৰ্ত সমগ্রতা আৰু ভিন্ন বোৰক অভিন্ন কৰাহে।

বচাণ্ডেক উল্লেখ কৰিছে যে ঈশ্বৰে কেৱল মাত্র সত্তা নহয়, ই হ'ল সত্তাৰ আকাৰ বা অৱভাস আৰু সেই আকাৰবা অৱভাস সসীম অধ্যাত্মৰ লগত নিবিড় সম্বন্ধ থাকে। ঠিক সেইদৰে ৰাধাকৃষ্ণনৰ মতেও ঈশ্বৰ কেৱল পৰম সত্তাৰ অৱভাস নহয়, মানৱৰ দৃষ্টিত ঈশ্বৰেৰি পৰম সত্তা। সেইবাবে ৰাধাকৃষ্ণনে কৈছে অতি মানমেই হ'ল পৰমসত্তা মানৱৰ দৃষ্টিভংগীৰৰে আৰু ঈশ্বৰ মানৱৰ লগত সম্বন্ধিত। সেই বাবে পৰম সত্তা হ'ল ঈশ্বৰৰ পূৰ্বগত আৰু ঈশ্বৰেি হ'ল পৰম সত্তা মানৱৰ সৃষ্টিত। সেইবাবে উপলব্ধ হয় যে ই কেৱল দৃষ্টিভংগীৰহে পাৰ্থক্য।

১০.৮ ৰইচ আৰু ৰাধাকৃষ্ণন

জচিয়াহ ৰইচ (১৮৫৫-১৯১৬) আছিল এজন আমেৰিকাৰ ভাৱবাদী দাৰ্শনিক। তেওঁ দৰ্শনত ভাৱবাদক ব্যক্তিৰ ইচ্ছাক প্রাধান্য বা গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল বুদ্ধি বা স্বজ্ঞাতকৈ। ৰইচেও দৰ্শনত হেগেলৰ মূৰ্ত সাৰ্বিক ধাৰণাক সমৰ্থন কৰিছিল আৰু পৰমসত্তাকে মূৰ্ত সাৰ্বিক ধাৰণাক

সমৰ্থন কৰিছিল আৰু পৰমসত্তাকে মূৰ্ত সমগ্ৰতা বুলি ধাৰণা কৰিছিল। সেইবাবে তেওঁৰ পৰমসত্তা হ'ল সমগ্ৰতা আৰু গুনেৰে ভৰপূৰ। পৰম সত্তা হ'ল আত্মা আৰু আত্মচৈতন্যতা ইয়াৰ গুণ। সেইবাবে মূৰ্ত ব্যক্তিত্বই হ'ল জগতৰ আত্মাৰ প্ৰকাশ। সেইবাবে সত্তাই হ'ল এক অথবা বহুৰ ঐক্য। সেইবাবে ৰইছে পৰমসত্তা সম্পৰ্কে কৈছে— আমি যেনেকৈ বাসকলো সেইদৰেই অভিজ্ঞতা উপলব্ধ হয়। মানুহৰ চিন্তাত এই অভিজ্ঞতা ব্যক্ত হয়। প্ৰত্যেকটো বৌদ্ধিক ব্যাখ্যাই মানুহৰ অভিজ্ঞতা লব্ধ আৰু গভীৰ সু-সংগঠিত সমগ্ৰতাৰ অৰ্বিভাৱ হয়। এই ঐক্য জগতৰ জৈৱিক অৱস্থানৰ পৰাহে উপলব্ধ সম্ভৱ হয়। সেইবাবে সত্তাৰ যিকোনো প্ৰকাৰৰ অভিজ্ঞতাই মানুহক আৰু বেছি সু-সংগঠিত অভিজ্ঞতা উপলব্ধ হোৱাত সহায়ক হয়। মানুহৰ অভিজ্ঞতাই বৰ্তমানক আৰু সু-সংগঠিত অভিজ্ঞতা প্ৰদান কৰিব পাৰে। সেইবাবে ৰইচে পৰমসত্তাক অপৃথকত্বহীন ঐক্য বুলি স্বীকাৰ কৰা নাই। এই সকলোবোৰ সসীম ধাৰণাৰ আন্তঃসংগঠিত পদ্ধতি।

ঠিক সেইদৰে ৰাধাকৃষ্ণনেও কৈছে যে পৰমসত্তা হ'ল সংগঠিত সমগ্ৰতায'ত বিভিন্ন অংশবোৰ আন্তঃসম্বন্ধিত হৈ থাকে। ই হ'ল মূৰ্ত সমগ্ৰতা য'ত বিভিন্নতাবোৰ একগোট হৈ থাকে। কিন্তু ৰাধাকৃষ্ণনৰ পৰমসত্তা বিভিন্ন গুণৰ সমষ্টি নহয়। আনহাতে দাৰ্শনিক ৰইচে পৰমসত্তা আৰু ঈশ্বৰৰ মাজত প্ৰভেদ আছে বুলি স্বীকাৰ কৰা নাই। তেওঁ কেৱল পৰমসত্তা আৰু ঈশ্বৰ শব্দৰ অৰ্থ পৃথক বুলি কৈছে যদিও একে সত্তাৰ ক্ষেত্ৰত ব্যৱহিত হয়। সেইবাবে তেওঁ ঈশ্বৰৰ শুনাৱলীবোৰকে পৰমসত্তাৰ একে গুণাৱলী বুলি তেওঁৰ দৰ্শনত উল্লেখ কৰিছে।

ৰাধাকৃষ্ণনৰ দৰ্শনত পৰমসত্তা কোনো শুনৰ সমষ্টি নহয় বুলি কৈছে যদিও ঈশ্বৰ সম্পূৰ্ণৰূপে তাত্ত্বিক আৰু নৈতিক গুণৰ সমষ্টি বুলি স্বীকাৰ কৰে। সেইবাবে ৰাধাকৃষ্ণনৰ দৰ্শনত ঈশ্বৰ আৰু পৰম সত্তাৰ সম্পৰ্কত কৈছে যে পৰমে হ'ল পৰম অধ্যাত্ম আৰু পৰমে হ'ল ব্যক্তিৰ ঈশ্বৰ যদিও ই গুণৰ সমাহাৰ নহয়। সেইবাবে পৰমসত্তা আৰু ঈশ্বৰ সম্পূৰ্ণৰূপে দুয়োটা পৃথক কিয়নো এটা গুণৰ পৰা বৰ্হিৰাগত আৰু আনটো গুনেৰে বিভূষিত। সেইবাবে জগতত ঈশ্বৰেই পৰমসত্তা। দুয়োটাৰ মাজৰ পাৰ্থক্য কেৱল ব্যাখ্যাগতহে।

১০.৯ শংকৰ আৰু ৰাধাকৃষ্ণন

ভাৰতীয় দাৰ্শনিক শঙ্কৰ (৭৮৮-৮২০) আছিল অদ্বৈতবাদী দাৰ্শনিক। তেওঁৰ মতে দৰ্শনত পৰম সত্তা হ'ল অপৃথকত্ব ঐক্য। যিহেতু ই যু-সংগঠিত সমগ্ৰতা নহয় সেইবাবে সকলো প্ৰকাৰৰ আন্তঃসম্বন্ধ পৰিহাৰ কৰে। অন্য হাতে ৰাধাকৃষ্ণনৰ দৰ্শনত পৰমসত্তাই সকলোবোৰ পাৰ্থক্যক একীকৰণ কৰে। তেওঁৰ মতে পৰমসত্তাই হ'ল সম্পূৰ্ণ বিশুদ্ধ, আৱেগহীন সত্তা হোৱাৰ বাবে দ্বিধাবোধৰ সৃষ্টি কৰে। তেওঁ উল্লেখ কৰিছেযে এক সম্ভাৱনাময় পৰিৱেশৰ পৰা পৰমসত্তাই এক মাত্ৰ সত্তা আৰু ঈশ্বৰ বুলি পৰিগনিত হৈছে। সেইবাবে পৰমসত্তা, জগতত ঈশ্বৰহে সম্বন্ধিত হৈ আছে। তেওঁ ঈশ্বৰক সৃষ্টি কৰ্তা, পালন্তা আৰু নিয়ন্ত্ৰা ৰূপে জগতত বিদ্যামান হৈ আছে বুলি

অভিহিত কৰাৰ লগতে পৰমসত্তাৰ লগত সম্বন্ধিত বুলি অভিহিত কৰিছে।

কিন্তু শংকৰে ঈশ্বৰক কেতিয়াও পৰমসত্তা বুলি জ্ঞান কৰা নাই অথবা দুয়োটা পৃথক সত্তা বুলি উল্লেখ কৰা নাই। তেওঁৰ মতে পৰমসত্তাই হ'ল ঈশ্বৰ বা ভগৱান আৰু মায়া হ'ল ইয়াৰ গুণ। সেইবাবে সকলোবোৰ মায়াৰ সৃষ্টি। ঈশ্বৰ বা ভগৱান হ'ল শুদ্ধ সত্য বা ভগৱান আৰু মায়া হ'ল ইয়াৰ গুণ। সেইবাবে সকলোবোৰ মায়াৰ সৃষ্টি। ঈশ্বৰ বা ভগৱান হ'ল শুদ্ধ সত্য বা প্রকৃত আৰু মায়াতে ই বিলিন হয়। কিন্তু ৰাধাকৃষ্ণনৰ মতে দুয়োটাই অর্থাৎ পৰমসত্তা আৰু ঈশ্বৰ বা ভগৱান প্রকৃত বা সত্য। পৰমসত্তা হ'ল ঈশ্বৰৰ পূর্ব অৱস্থা। ঈশ্বৰ বা ভগৱান কেতিয়াও লুপ্ত নহয়। ঈশ্বৰ বা ভগৱান পৰমসত্তাৰ অর্ন্তৰালত সর্বত্রে অর্ন্তনিহিত।

সেইবাবে দেখা যায় শংকৰআৰু ৰাধাকৃষ্ণন দুয়োজনে পৰমসত্তা আৰু ঈশ্বৰৰ মাজত প্রভেদ আনিছে। শংকৰে তেওঁৰ দর্শনত পৰমসত্তা বা ব্রহ্মক অধিক গুৰুত্ব আৰোপ কৰি নির্গুন ব্রহ্ম বুলি অভিহিত কৰিছে। শংকৰৰ ব্রহ্ম হ'ল এক শূন্য গর্ভ ঐক্য। জগত এক ভ্রম মাথোন। সৃষ্টিয়েই যেতিয়া মায়া বা ভ্রম সেয়ে সৃষ্টিকর্ত বা ঈশ্বৰৰ ধাৰণাত অবাস্তৱ। তেওঁৰ মতে অৱশ্যে পাৰপার্থিক আৰু ব্যৱহাৰিক সৃষ্টিৰ মাজত প্রভেদ আছে। পৰমার্থিক দৃষ্টিৰ পৰা যি ব্রহ্ম ব্যৱহাৰিক দৃষ্টিৰ পৰা সেয়ে সৃষ্টিকর্তা ঈশ্বৰ। আত্মজ্ঞান উদয়ৰ ফলত জগত ভ্রম যেতিয়া দূৰীভুত হয় তেতিয়া ব্রহ্মই যে কেৱল একমাত্র সত্য জগত আৰু জগত স্রষ্টা ঈশ্বৰৰ কোনো যথার্থ সত্তা নাই এ সিত্যৰ উপলব্ধি ঘটে।

অন্যহাতে ৰাধাকৃষ্ণনে পৰম সত্তা আৰু ঈশ্বৰক সমানে স্থান প্রদান কৰি কৈছে যে পৰমসত্ত্বা হ'ল অতীন্দ্রীয় সত্তা আৰু ঈশ্বৰ বা ভগৱান হ'ল- অন্তঃস্থিত সত্তা। তেওঁৰ মতে ঈশ্বৰ বা ভগৱান হ'ল একমাত্র সত্তা যিয়ে শেষলৈকে পৰমসত্তাৰ লগত এক বা মিল হৈ থাকে।

ৰাধাকৃষ্ণনে সেয়ে শংকৰৰ দৰে ঈশ্বৰক মায়া আৰু অবিদ্যাৰ সৃষ্টি ৰূপে ধাৰণা কৰা নাই। সৃষ্টি আৰু ঈশ্বৰ উভয়েই সত্য। পৰমসত্তা হ'ল অসীম সম্ভাৱনা। অসীম সম্ভাৱনা এটাৰ বাস্তবয়িত ৰূপেই হৈছি জগত। বাস্তবায়িক সম্ভাব্যতা অর্থাৎ জগতৰ লগত সম্পর্কিত পৰমসত্তাৰ সীমিত স্বৰূপেই হ'ল ঈশ্বৰ। জগতৰ অতিবর্তী ঈশ্বৰৰ অসীম সম্ভাৱনাময় স্বৰূপেই পৰম সত্তা। ৰাধাকৃষ্ণনৰ দর্শনত ঈশ্বৰ বা ভগৱান নিজেই উচ্চতম সত্তা হিচাপে স্বীকাৰ কৰা হয়. সেইবাবে ৰাধাকৃষ্ণনৰ দর্শনত পৰমসত্তা আৰু ঈশ্বৰ বা ভগৱানক একেটা মুদ্রাৰে দুটা পিঠি বুলি অভিহিত কৰিছে। পৰমসত্তা আৰু ঈশ্বৰ একেই হোৱাৰ বাবে দুয়োটাকে শীর্ষ স্থান প্রদান কৰা হয়।

১০.১০ ৰামানুজ আৰু ৰাধাকৃষ্ণন

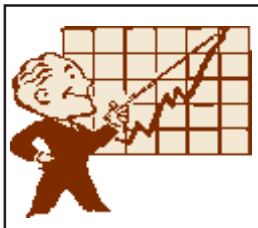
ভাৰতীয় দার্শনিক ৰামানুজ (১০২৭-১১৩৭) আছিল ভাৰতীয় দার্শনিক ৰামানুজ হিন্দু ধর্মৰ বৈষ্ণৱ পৰম্পৰাৰ পৃষ্ঠপোষক। তেওঁ বেদান্ত দর্শনত বিশিষ্টদ্বৈতবাদ প্রবর্তন কৰিছিল। তেওঁ বেদান্ত দর্শনত বিশিষ্টাদ্বৈতবাদ প্রৱর্তন কৰিছিল। তেওঁ ব্রহ্মাকে পৰমসত্তা বুলি স্বীকাৰ

কৰিছে। সেইবাবে ব্ৰহ্মাক সত্তাৰ সমগ্ৰতা হিচাপে মানি লোৱাৰ ওপৰিও শাশ্বত গুনেৰে অৰ্ন্তঃনিহিত। তেওঁ 'ব্ৰহ্ম'ক এক উচ্চতম পুৰুষ (পুৰুষোত্তম) বুলি স্বীকাৰ কৰিছে। ৰামানুজে পৰমসত্তাক গুনাৱলীবোৰ সাধাৰণতে ধৰ্মত ঈশ্বৰক প্ৰক্ষেপ কৰা গুনাৱলীবোৰেই বুলি উল্লেখ কৰিছে।

ৰামানুজে তেওঁৰ দৰ্শনত পৰম সত্তা আৰু ধৰ্মত ঈশ্বৰৰ স্থান একেই বুলি স্বীকাৰ কৰে। সেইবাবে তেওঁ সময় সাপেক্ষে ব্ৰহ্ম, ঈশ্বৰ বা ভগৱান শব্দৰ প্ৰয়োগ সমাৰ্থক বুলি ভাৱে। ৰাধাকৃষ্ণনেও সত্তাক কেৱল একমাত্ৰ সমগ্ৰতা বুলি অভিহিত কৰিছে। যদিও তেওঁ পৰমসত্তাক ঈশ্বৰ বা ভগৱানৰ সৈতে সমান বুলি ভৱা নাই। সেয়ে ড° ৰাধাকৃষ্ণনৰ মতে সত্তাক যেতিয়া উদ্দেশ্য বিধেয় সম্পৰ্কেৰে গঠিত হয় তেতিয়া পৰমসত্তা বুলি কোৱা হয় আৰু যেতিয়া সৃষ্টিৰ কাৰক হিচাপে বিবেচনা কৰা হয় তেতিয়া ঈশ্বৰ বা ভগৱান ৰূপে প্ৰকাশিত হয়। সেয়ে পৰমসত্তা আৰু ঈশ্বৰ একে সত্তা বুলি কোৱা হয়।

ঠিক ৰামানুজৰ নিচিনাকৈ ৰাধাকৃষ্ণনেও কৈছে যে পৰমসত্তাই হ'ল পূৰ্ণ আৰু জগতৰ পৰিবৰ্তনে পৰম সত্তাৰ পূৰ্ণতাক পৰিবৰ্তন কৰিব নোৱাৰে। সেইবাবে ৰাধাকৃষ্ণনে কৈছে যে যেতিয়া পৰমসত্তাক সীমিত বুলি জ্ঞান কৰা হয় তেতিয়াই ই সত্য, শিৱ আৰু সুন্দৰৰূপে দেখা দিয়ে। সেইবাবেই পৰমসত্তাই নিজকে ঈশ্বৰৰূপে স্ৰষ্ট নিয়ন্তা আৰু পালনকৰ্তা হিচাপে জগতত আবিৰ্ভাৱ হয়। ৰাধাকৃষ্ণনে কেতিয়াও ৰামানুজৰ দৰে পৰমসত্তা আৰু ঈশ্বৰক সময় সাপেক্ষে একেই বুলি অভিহিত কৰা নাছিল। তেওঁদৰ্শনত ঈশ্বৰ আৰু পৰমসত্তাৰ সম্বন্বয় সাধন কৰি মানুহৰ তত্ব-বিদ্যাগত বা যৌক্তিক আৰু ধৰ্মীয় স্পৃহা পুৰণ কৰাৰ চেষ্টা কৰিছে। পৰমসত্তাই মানুহৰ যৌক্তিক আৰু ঈশ্বৰে মানুহৰ ধৰ্মীয় অভিলাষ পুৰণ কৰিব পাৰে।

এনেদৰেই ৰামানুজ আৰু ৰাধাকৃষ্ণনে একেটাসত্যকে সামান্য ভিন্নভাৱে প্ৰকাশ কৰিছে। ৰামানুজে কেতিয়াও তেওঁৰ দৰ্শনত পৰমসত্তা আৰু ঈশ্বৰ বা ব্ৰহ্মাক পৃথক স্থান প্ৰদান কৰা নাছিল আৰু ৰাধাকৃষ্ণনে পৰমসত্তা আৰু ঈশ্বৰক সমন্বয় সাধন কৰি একেটা সত্যকে প্ৰকাশৰ চেষ্টা কৰিছে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্নঃ ৫ দাৰ্শনিক হেগেলৰ মতে পৰম অধ্যাত্ম বুলিলে কি বুজা?

প্ৰশ্নঃ ৬ দাৰ্শনিক ব্ৰেড্‌লিৰ দৰ্শনত অধ্যাত্ম লাভৰ উপায় কেনেদৰে ব্যাখ্যা কৰিছে?

প্ৰশ্নঃ ৭ দাৰ্শনিক ব'চাণ্ডেক দৰ্শনত পৰমসত্তা সম্পৰ্কে কেনেদৰে ব্যাখ্যা কৰিছে?

১০.১১ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- ড° সৰপল্লী ৰাধাকৃষ্ণন এজন ভাৰতীয় দাৰ্শনিক আৰু ৰাজনীতিবিদ আছিল। তেওঁ দৰ্শনিক আৰু ৰাজনীতিবিদ আছিল। তেওঁ দৰ্শনত পৰমসত্তা আৰু ঈশ্বৰ উভয়ক স্বীকাৰ কৰি সমন্বয় সাধন কৰিছে।
- ৰাধাকৃষ্ণনৰ মতে পৰমসত্তা হ'ল নামৰূপ বিহীন শুদ্ধ চৈতন্য স্বৰূপ। সৃষ্টিৰ বৈচিত্ৰতা পৰম সত্তাৰে বিচিত্ৰ প্ৰকাশষ যিকোনো এটা সম্ভাৱ্যতাক বাস্তৱৰূপ দিবলৈ সমৰ্থ।
- হেগেল আৰু ৰাধাকৃষ্ণন দুয়োজনেই স্বীকাৰ কৰে যে সত্তাই হ'ল আত্মা আৰু এক। হেগেলৰ মতে আত্মাই হ'ল বহুৰ মাজত এক। তেওঁৰ মতে আত্মা মূৰ্ত সাৰ্বিক আৰু ই বিভেদহীন আৰু সম্বন্ধহীন। ৰাধাকৃষ্ণনৰ মতেও পৰমসত্তা হ'ল মূৰ্ত সমগ্ৰতা আৰু বিচ্ছিন্নতাক সমন্বয় সাধন কৰে।
- ব্ৰেড্লিৰ দৰ্শনত মতাক অধ্যাত্ম বুলি অভিহিত কৰিছে। এই অধ্যাত্মহ'ল সম্পূৰ্ণৰূপে জৈৱিক সমগ্ৰতা আৰু এই সমগ্ৰতাতসকলো অৰ্ন্তনিহিত । তেওঁ ঈশ্বৰ বা ভগৱানক অৰ্ন্তনিহিত সত্তা হিচাপ নাভাৱে যদিও সত্তাৰ উপাদান হিচাপে গণ্য কৰে। ৰাধাকৃষ্ণনৰ নিচিনাকৈ তেওঁ ঈশ্বৰক পৰম সত্তাৰ উপাদান বুলিহে স্বীকাৰ কৰে। ৰাধাকৃষ্ণনে ঈশ্বৰকে নিবিড় পৰমসত্তা বুলি স্বীকাৰ কৰে যদিও পৰমসত্তাৰ অৱভাস বুলি স্বীকাৰ নকৰে।
- ব'চাণ্ডেকৰ দৃষ্টিত পৰমসত্তাই হ'ল মূৰ্ত চিৰন্তন। সেইবাবেই ই বহুতৰ মাজত এক কৰিবলৈ সক্ষম । সেইদৰে ৰাধাকৃষ্ণনৰ দৰ্শনত পৰমসত্তা হ'ল মূৰ্ত সমগ্ৰতা আৰু বিভিন্নতাৰ মাজত এক। ব'চাণ্ডেকৰ মতে, ঈশ্বৰ বা ভগৱান নিজে সত্তা হ'ব নোৱাৰে কিন্তু সত্তাৰ অৱভাসহে মাথোন। ৰাধাকৃষ্ণনৰ দৰ্শনত ঈশ্বৰ পৰমসত্তাৰ অৱভাস নহয় যদিও জগতৰ পেক্ষাপতত ই পৰমসত্তা।
- ৰইচৰ পৰমসত্তা হ'ল গুনেৰে আবৃত সমগ্ৰতা। পৰমসত্তাই হ'ল আত্মা আৰু চৈতন্যতা ইয়াৰ গুণ। সত্তা হ'ল এক আৰু বহুৰ সমাহাৰ। পৰমসত্তা কেতিয়াও অপৃথকত্বৰ সমাহাৰ হ'ব নোৱাৰে। সকলো সমীম ধাৰণাৰ ই সমাহাৰ। কিন্তু ৰাধাকৃষ্ণনৰ পৰমসত্তা হ'ল সু-সংগঠিত সমগ্ৰতা আৰু আন্তঃসম্পৰ্কযুক্ত তেওঁৰ মতে পৰমসত্া গুণৰ সমাহাৰ নহয়।
- শংকৰৰ পৰমসত্তা হ'ল নিৰ্গুন ব্ৰহ্ম। তেওঁৰ ব্ৰহ্ম এক শূন্য গৰ্ভ ঐক্য। ৰাধাকৃষ্ণনৰ দৰ্শনত পৰমসত্তা আৰু ঈশ্বৰৰ সমন্বয় সাধন হৈছে। শংকৰৰ মতে জগত এক ভ্ৰম মাথোন। সৃষ্টিয়েি যেতিয়া ভ্ৰম বা মায়া সেয়ে সৃষ্টি কৰ্তা বা ঈশ্বৰৰ ধাৰণাও অবাস্তৱ। কিন্তু ৰাধাকৃষ্ণনৰ দৰ্শনত পৰমসত্তা আৰু ঈশ্বৰ উভয়েই প্ৰকৃত বা সত্য।
- ৰামানুজৰ দৰ্শনত ব্ৰহ্মকে পৰম সত্তা বুলি অভিহিত কৰিছে। ব্ৰহ্মই হ'ল সত্তাৰ সমগ্ৰতা আৰু শাশ্বত গুনেৰে সমাহিত। সেইবাবে তেওঁ ব্ৰহ্ম আৰু ঈশ্বৰক সময়ে সময়ে একেই

অৰ্থত ব্যৱহাৰ কৰিছে। ঠিক সেইদৰে ৰাধাকৃষ্ণনেও সত্তাক এক সমগ্ৰতা বুলি উল্লেখ কৰিছে। কিন্তু তেওঁ পৰমসত্তাকেতিয়াও ঈশ্বৰ বা ভগৱান বুলি অভিহিত কৰা নাই।

১০.১২ অধিক জানি বলৈ

(১) Radhakrishnan, S (1980), An Idealish View of life. Union Poperebarks, London 1980.

(২) Radhakrishnan, S (1920), The Reign of Religion in Contemporary Philosophy, S. Radhakrishnan, Macmillan,London.

(৩) P.A. Schillp(ed) (1952), The Philosophy of Sarvepalli Radhakrishnan, Tudor Publishing Company New York.

(৪) Bradley, F.H (1969), Appearance and Reality , F.H, Bradley, Oxford University Press, London.

(৫) Bosanquet, B(1927), The Principle of Individuality and Value, Macmillan and Co. Ltd.., London.

(৬) Royace, J. (1959). The World and the Individual (First Series) Dover Publications, New York

(৭) Radhakrishnan, S & Muirhead (ed)J. (1952). Contemporary Indian Philosophy George Allen and Union Ltd. London. 1952.

(৮) Radhakrishnan, S (1989),Indian Philosophy (Vol.17) Centenary Edition, Second Impression, Oxford University Press, Delhi 1989.

১০.১৩ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

উত্তৰ নং১ ঃ (ক) আৱেগহীন

(খ) কাণ্টৰ পশ্চাভৱৰ্তী

উত্তৰ নং২ ঃ দৰ্শনৰ পৰমসত্তা আৰু ধৰ্মৰ ঈশ্বৰৰ মাজত সমস্যাৱলী

উত্তৰ নং৩ ঃ পৰমসত্তাই হ'ল মূল আধাৰ বাস্তৱতা আৰু সম্ভাব্যতাৰ।

উত্তৰ নং৪ ঃ ৰাধাকৃষ্ণনৰ মতে মানৱৰ সষ্টিত ঈশ্বৰেই হ'ল পৰমসত্তা।

উত্তৰ নং৫ ঃ হেগেলৰ মতে পৰমসত্তাই হ'ল মূৰ্ত বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ড যিয়ে পৃথকত্বহীন আৰু সমন্ধহীন।

উত্তৰ নং৬ ঃ ব্ৰেডলিৰ অধ্যাত্ম হ'ল জৈৱিক বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডযত বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ড অন্তনিৰ্হিত সকলো অংগত। কিন্তু ইয়াক সম্বন্ধীতআকাৰত লাভ কৰিব নোৱাৰি।

উত্তৰ নং৭ ঃ ৰু'চাবেকেৰ পৰমসত্তা হ'ল মূৰ্ত বিশ্ব ব্ৰহ্মাণ্ড— ই হ'ল অন্তনিহিত একেজাতীয় বিশ্ব ব্ৰহ্মাণ্ড যিয়ে বহুতৰ মাজত এক— বহুতৰ মাজত ই এটা গোট।

১০.১৪ আৰ্হি প্ৰশ্ন

(ক) অতি চমু প্ৰশ্ন-

প্ৰশ্ন নং১ ঃ ড° সৰ্বপল্লী ৰাধাকৃষ্ণন কোন?

প্ৰশ্ন নং২ ঃ ড° সৰ্বপল্লী ৰাধাকৃষ্ণনে পৰমসত্তাক কেনেদৰে ব্যাখ্যা কৰিছিল?

প্ৰশ্ন নং৩ ঃ জৰ্জ উইলহেম ফ্ৰেড্ৰিক হেগেল কোন?

প্ৰশ্ন নং৪ ঃ ব্ৰেডলিৰ মতে পৰম সত্তা মানে কি?

প্ৰশ্ন নং৫ ঃ ব'চাংকে আৰু ৰাধাকৃষ্ণনৰ পৰম সত্তাৰ মাজত সাদৃশ্য আছেনে?

প্ৰশ্ন নং৬ ঃ আমেৰিকাৰ ভাৱবাদী দাৰ্শনিক জনৰ নাম কি যিয়ে পৰমসত্তাৰ গুনবোৰ চহকী বুলি কৈছিল?

প্ৰশ্ন নং৭ ঃ অদ্বৈত বেদান্ত কোনে প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল?

প্ৰশ্ন নং৮ ঃ শংকৰে ঈশ্বৰ আৰু পৰমসত্তাক একে বুলি কৈছিলনে?

প্ৰশ্ন নং৯ ঃ মায়া মানে কি?

প্ৰশ্ন নং১০ ঃ বেদান্ত দৰ্শনৰ বিশিষ্টাদ্বৈতবাদৰ মুখ্য প্ৰবৰ্তক কোন?

প্ৰশ্ন নং১১ ঃ ৰামানুজৰ মতে 'ব্ৰহ্ম'ৰ শব্দৰ অৰ্থ কি?

(খ) চমু প্ৰশ্ন (উত্তৰ প্ৰায় ১৫০ মান শব্দৰ ভিতৰত) কৰিব।

প্ৰশ্ন নং১ ঃ হেগেল আৰু ৰাধাকৃষ্ণনৰ পৰমসত্তা সৰ্ম্পকে সাদৃশ্য আৰু পাৰ্থক্যবোৰ আলোচনা কৰা।

প্ৰশ্ন নং২ ঃ ব্ৰেডলিয়ে ঈশ্বৰ আৰু পৰমসত্তাক একে বুলি কৈছিলনে? আলোচনা কৰা।

প্ৰশ্ন নং৩ ঃ ব'চাংকে আৰু ৰাধাকৃষ্ণনৰ পৰমসত্তা সম্পৰ্কে তুলনা কৰা।

প্ৰশ্ন নং৪ ঃ ৰামানন্দজ আৰু ৰাধাকৃষ্ণনে ঈশ্বৰ আৰু পৰম সত্তাক কেনেদৰে ব্যাখ্যা কৰিছে? আলোচনা কৰক।

(গ) ৰচনাধৰ্মী প্ৰশ্নঃ (উত্তৰ প্ৰায় ৩০০-৫০০ মান শব্দৰ ভিতৰত) কৰিব।

প্ৰশ্ন নং১ ঃ ৰাধাকৃষ্ণনৰ পৰমসত্তা সম্বন্ধীয় মতবাদটো আলোচনা কৰক।

প্ৰশ্ন নং২ ঃ ৰইচ আৰু ৰাধাকৃষ্ণনৰ পৰমসত্তা সম্বন্ধীয় মতবাদটো ব্যাখ্যা আৰু পৰীক্ষন কৰক।

প্ৰশ্ন নং৩ ঃ শংকৰ আৰু ৰাধাকৃষ্ণনে পৰমসত্তা আৰু ঈশ্বৰৰ সম্বন্ধ সম্পৰ্কে ব্যাখ্যা প্ৰদান কৰিছে- আলোচনা কৰক।

প্ৰশ্ন নং৪ ঃ ব্ৰেডলিৰ দৰ্শনত পৰমসত্তা সম্পৰ্কীয় মতবাদটো বিচাৰমূলক পৰীক্ষন কৰক।

*****